

Asia: VN/26873/2024

Lausuntopyyntö: Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjumisesta annetun direktiivin (NKV-direktiivi) täytäntöönpano; työryhmän mietintö

Direktiivin suhde nykytilaan

Mitä huomioita teillä on kansallisen nykytilan ja direktiivin suhteen arvioinnista? Pyydämme arviossanne keskittymään siihen, mitä direktiivi näkemyksenne mukaan edellyttää vähimmäistasolla.

Kansallisen nykytilan arvioinnissa on tunnistettu perustellusti, että merkittävä osa direktiivin vähimmäisvelvoitteista täyttyy jo voimassa olevan lainsäädännön nojalla. Samalla on kuitenkin tärkeää korostaa, että käytännön toteutumisessa on edelleen olennaisia puutteita erityisesti uhrien suojelun, palveluihin ohjautumisen, moniammatillisen yhteistyön ja alueellisen yhdenvertaisuuden näkökulmasta. On tärkeää, että direktiivin täytäntöönpanoa ei tarkastella vain muodollisen säädösvastaavuuden kautta, vaan myös siitä näkökulmasta, toteutuvatko uhrien oikeudet tosiasiallisesti palvelujärjestelmässä. Erityisen tärkeää on huomioida, että väkivallan ehkäisy, riskinarvioinnin, lasten suojelun ja tukipalvelujen rakenteet eivät ole nykyisin valtakunnallisesti yhtenäisiä.

Keskeiset ehdotukset

Mikä on näkemyksenne esityksen keskeisistä ehdotuksista ja suhteesta direktiivin edellyttämään vähimmäistasoon? Pyydämme kommentoimaan jokaista kohtaa erikseen kunkin otsikon alle.

Esityksen keskeiset ehdotukset ovat pääosin kannatettavia ja direktiivin vähimmäisvaatimuksia vastaavia. Ehdotukset vahvistavat erityisesti uhrien suojelua, palveluihin ohjautumista ja seksuaaliväkivallan uhrien tukipalvelujen rakenteellista asemaa. Ehdotusten vaikutukset riippuvat ratkaisevasti käytännön toimeenpanosta, viranomaisten välisestä yhteistyöstä, palveluketjujen toimivuudesta sekä riittävästä resursoinnista. Työryhmä on perustellusti lähtenyt direktiivin vähimmäistason toteuttamisesta, mutta samalla on tärkeää tunnistaa, että kansallisesta näkökulmasta erityisesti moniammatillisen riskinarvioinnin, lähisuhdeväkivallan tunnistamisessa eri palvelujärjestelmissä, lasten aseman, alueellisen yhdenvertaisuuden ja palvelujen saavutettavuuden osalta on myös vähimmäistasoa pidemmälle ulottuvia kehittämistarpeita.

Asianomistajan suojelun tarpeen arviointia koskeva ehdotus

Ehdotusta voidaan pitää kannatettavana ja tarpeellisenä. Seksuaalirikosten ja lähisuhdeväkivallan uhrien suojelutarpeen varhainen ja järjestelmällinen arviointi vahvistaa uhrien turvallisuutta ja

parantaa mahdollisuuksia kohdentaa suojelutoimenpiteet oikea-aikaisesti. Sääntelyn vaikuttavuus riippuu käytännön toimeenpanosta. Arvioinnin tulee olla yhdenmukaista, riittävästi resursoitua ja aidosti kytkeytyä moniammatilliseen yhteistyöhön. Erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon, lastensuojelun, poliisin ja eri järjestöjen välinen tiedonkulku ja vastuunjako on ratkaistava niin, ettei uhri jää palvelujärjestelmässä yksin tai viranomaisten väliin. Tässä riittävä resursointi myös keskeistä. Tietosuojalainsäädäntöön liittyvät seikat ja suostumuksen vaade saattavat myös joissakin tilanteissa vaikuttaa tiedonkulun sujuvuuteen.

Rikoslain muuttamista koskeva ehdotus

Ehdotusta voidaan lähtökohtaisesti kannattaa, koska se vastaa digitaalisen väkivallan ja maalittamisen kaltaisiin ilmiöihin, joilla voi olla vakavia seurauksia uhrin turvallisuudelle, terveydelle ja mahdollisuudelle osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan. On tärkeää, että säännöksen soveltamisalaa, näyttökynnystä ja suhdetta muihin rikosnimikkeisiin arvioidaan huolellisesti jatkovalmistelussa. Käytännön toimivuuden kannalta olennaista on myös viranomaisten koulutus sekä uhrien ohjaaminen tukeen tilanteissa, joissa henkilötietojen levittämiseen liittyy uhkaa, pelkoa tai väkivallan riskiä.

Ehdotus erityisen suojelun tarpeessa olevan asianomistajan kuulustelua koskevien säännösten laajentamisesta koskemaan seksuaalirikoksen tai lähisuhdeväkivallan asianomistajan lasta tai asianomistajan kanssa samassa kotitaloudessa asuvaa hänestä riippuvaisessa asemassa olevaa henkilöä, joka on muodollisesti rikosprosessissa todistajan asemassa

Ehdotus on kannatettava. On perusteltua, että myös muodollisesti todistajan asemassa olevien lasten ja muiden riippuvaisessa asemassa olevien henkilöiden erityinen haavoittuvuus tunnistetaan. Erityisesti lasten osalta menettelyjen tulee olla aidosti lapsiystävällisiä ja että suojelun tarve on arvioitava laajasti myös rikosprosessin ulkopuolisen tuen näkökulmasta. Samalla on tärkeää huolehtia siitä, etteivät menettelyt lisää lapsen kuormitusta tai altista häntä uudelle traumatisoitumiselle.

Ehdotus asianomistajan yhteystietojen välittämistä tukipalveluihin koskevan säännöksen laajentamisesta koskemaan erityisen suojelun tarpeessa olevaa seksuaalirikoksen tai lähisuhdeväkivallan asianomistajaa

Ehdotusta voidaan pitää tarpeellisena ja kannatettavana. Uhrin nopea ohjautuminen tukipalveluihin on usein ratkaisevaa sekä turvallisuuden että toipumisen kannalta. Käytännön toimivuus edellyttää palveluketjujen selkeyttä, yhteistä ymmärrystä eri toimijoiden rooleista sekä sitä, että palveluihin ohjaus tapahtuu viiveettä myös iltaisin, öisin ja viikonloppuisin. Lisäksi on tärkeää varmistaa, että uhri saa riittävästi tietoa suostumuksensa merkityksestä ja tarjolla olevasta tuesta. Keskeistä on myös, että tukipalvelut, kuten erilaiset järjestöt, eivät ole vaan informaation jakajan roolissa, vaan tarjoavat uhreille konkreettista tukea.

Ehdotus yhdenvertaisuusvaltuutetun tehtävästä jatkossa seurata ja arvioida Istanbulin sopimuksen ohella NKV-direktiivin tarkoittamia toimintapolitiikkoja ja toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on ehkäistä ja torjua direktiivin soveltamisalaan kuuluvan väkivallan kaikkia muotoja

Ehdotusta voidaan kannattaa. Seuranta- ja arviointitehtävän vahvistaminen voi parantaa väkivallan ehkäisyä ja torjuntaa koskevien toimien johdonmukaisuutta sekä lisätä tietopohjaa päätöksenteossa. On kuitenkin tärkeää, että seuranta kytkeytyy käytännön tasolla myös alueellisiin rakenteisiin, palvelujärjestelmän kehittämiseen ja tietojen hyödyntämiseen. Seurantatehtävän vaikuttavuus edellyttää riittäviä resursseja sekä toimivaa yhteistyötä ministeriöiden, hyvinvointialueiden, kuntien ja järjestöjen kanssa.

Seri-tukikeskuksia koskeva ehdotus

Ehdotus on kannatettava. Seksuaaliväkivallan uhrien tukikeskusten aseman vahvistaminen lainsäädännössä on tärkeää palvelujen jatkuvuuden, saavutettavuuden ja yhdenvertaisuuden kannalta. On olennaista, että tukikeskusten toiminta kytkeytyy saumattomasti muuhun palvelujärjestelmään, kuten perusterveydenhuoltoon, mielenterveyspalveluihin, sosiaalihoitoon ja järjestöjen tarjoamaan tukeen. Erityistä huomiota tulee kiinnittää lasten ja nuorten palvelupolkuihin sekä siihen, että palvelut ovat tosiasiallisesti saavutettavissa koko alueella. Myös riittävä resursointi varmistettava.

Seri-tukikeskuksiin liittyvä muutosehdotus sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettuun lakiin

Ehdotus on perusteltu ja kannatettava. On tärkeää, ettei seksuaaliväkivallan uhrin hoitoon ja tukeen hakeutumiselle muodostu taloudellisia esteitä. Maksuttomuus tukee palveluihin hakeutumista oikea-aikaisesti ja edistää uhrien yhdenvertaista asemaa. Samalla on tärkeää huolehtia siitä, että palveluiden maksuttomuus toteutuu käytännössä selkeästi ja että tieto tästä on helposti saatavilla.

Vaikutukset

Millaisia taloudellisia vaikutuksia arvioitte esityksellä olevan?

Esityksellä on taloudellisia vaikutuksia erityisesti viranomaistoimintaan, koulutukseen, palvelujen koordinointiin sekä tukipalveluihin ohjautumiseen liittyviin käytännön järjestelyihin. Vaikka osa muutoksista on säädösteknisesti rajattuja, niiden toimeenpano edellyttää käytännössä lisätyötä poliisilta, syyttäjiltä, tuomioistuimilta sekä sosiaali- ja terveyspalveluilta. Ilman riittäviä resursseja ja osaamisen vahvistamista uudistusten tavoitteet voivat jäädä osin toteutumatta. Taloudellisia vaikutuksia tulisi arvioida myös laajemmin suhteessa siihen, että varhainen tunnistaminen, suojeleminen ja tuki voivat vähentää väkivallan uusiutumista ja siitä aiheutuvia myöhempiä kustannuksia.

Millaisia vaikutuksia viranomaisten toimintaan arvioitte esityksellä olevan?

Esitys lisää viranomaisten ja muiden toimijoiden, kuten esimerkiksi järjestöjen, joilla tärkeä rooli uhrien auttamisessa, tarvetta systemaattiseen yhteistyöhön, yhteisiin toimintamalleihin ja osaamisen vahvistamiseen. Käytännössä vaikutukset kohdistuvat poliisiin, syyttäjiin, tuomioistuimiin, sosiaalihoitoon, terveydenhoitoon, lastensuojeluun sekä tukipalveluihin. Erityisesti suojelutarpeen arvioinnin, palveluihin ohjaamisen ja tiedonkulun osalta tarvitaan selkeitä vastuita ja yhtenäisiä käytäntöjä. Toimeenpanossa tulee varmistaa myös alueellinen yhdenvertaisuus- ja ettei käytännön toteutus jää liiaksi yksittäisten toimijoiden osaamisen tai paikallisten käytäntöjen varaan.

Millaisia muita yhteiskunnallisia vaikutuksia arvioitte esityksellä olevan?

Esityksellä voidaan arvioida olevan myönteisiä vaikutuksia uhrien oikeuksien toteutumiseen, väkivallan tunnistamiseen ja palvelujärjestelmän kykyyn reagoida väkivaltaan aiempaa jäsentyneemmin. Lisäksi esitys voi vahvistaa viestiä siitä, että naisiin kohdistuva väkivalta ja perheväkivalta ovat vakavia ilmiöitä, joihin yhteiskunnan tulee puuttua johdonmukaisesti. Vaikutukset jäävät kuitenkin riippuvaisiksi siitä, kuinka hyvin säädösmuutokset yhdistyvät käytännön palveluihin, koulutukseen, resursointiin ja yhteistyörakenteisiin.

Millaisia muita vaikutuksia arvioitte esityksellä olevan? (Esimerkiksi ihmisryhmiin kohdistuvat vaikutukset)

Esityksellä on erityistä merkitystä naisille, lapsille, nuorille sekä muille henkilöille, jotka ovat haavoittuvassa asemassa tai joilla on kohonnut riski joutua väkivallan kohteeksi. Erityistä huomiota on kiinnitettävä niihin ryhmiin, joiden avun saanti voi vaikeutua esimerkiksi kielen, vammaisuuden, maahanmuuttotilastaan, riippuvuussuhteen, taloudellisen aseman tai palvelujärjestelmän hajanaisuuden vuoksi. On tärkeää, että toimeenpanossa huomioidaan myös moniperusteinen haavoittuvuus ja että palvelut ovat aidosti saavutettavia eri väestöryhmille.

Vaihtoehtoiset ratkaisut

Onko jokin muu tapa, jolla direktiivin edellyttämät vähimmäisvelvoitteet voitaisiin toteuttaa?

Direktiivin vähimmäisvelvoitteet voidaan toteuttaa työryhmän ehdottamalla tavalla, mutta pidemmällä aikavälillä tulisi arvioida myös laajemman moniammatillisen riskinarvioinnin ja väkivaltatyön rakenteiden sääntelytarvetta. Pelkkä vähimmäistason täyttäminen ei välttämättä riitä varmistamaan käytännön yhdenvertaisuutta tai palvelujärjestelmän toimivuutta. Siksi säädösmuutosten rinnalla on tarpeen kehittää yhteisiä toimintamalleja, alueellisia yhteistyörakenteita, koulutusta, ammattilaisten osaamista ja tiedonkulkua.

Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Miten kommentoitte mietinnön näkemyksiä, jotka koskevat suhdetta perustuslakiin ja säätämisyjärjestystä (mietinnön jakso 11)?

Helsingin kaupungilla ei ole pääosin huomautettavaa mietinnössä esitettyihin perustuslakia ja säätämisyjärjestystä koskeviin arvioihin. On perusteltua, että ehdotuksia tarkastellaan erityisesti yhdenvertaisuuden, henkilökohtaisen turvallisuuden, yksityiselämän suojan, oikeusturvan ja sananvapauden näkökulmasta. Oikeuksien tosiasiallinen toteutuminen riippuu merkittävästi myös käytännön toimeenpanosta, resursoinnista ja palvelujen saatavuudesta. Erityisesti lasten, haavoittuvien ryhmien ja väkivallan uhrien oikeuksien toteutuminen edellyttää, että sääntelyn rinnalla varmistetaan toimivat käytännöt.

Muut havaintonne ja kommenttinne esitysluonnoksesta

Voitte lausua tämän väliotsikon aiheesta alla.

On tärkeää, että toimeenpanossa huomioidaan sääntelyn lisäksi käytännön toteuttamisen edellytykset. Tämä koskee erityisesti koulutusta, toimivia palveluketjuja, tiedonvaihtoa ja alueellisesti yhdenvertaisia rakenteita. Lisäksi on tärkeää, että toimeenpanoa seurataan ja arvioidaan aktiivisesti, jotta mahdolliset puutteet voidaan tunnistaa ja korjata varhaisessa vaiheessa.

Muut havaintonne ja kommenttinne direktiivin vähimmäisvelvoitteita pidemmälle menevistä (kansallisista) tarpeista naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjumiseksi?

Voitte lausua tämän väliotsikon aiheesta alla.

Direktiivin vähimmäisvelvoitteiden lisäksi Suomessa on tarve vahvistaa väkivallan ehkäisyn, riskinarvioinnin ja moniammatillisen yhteistyön rakenteita nykyistä kunnianhimoisemmin. Erityisesti olisi syytä arvioida laajemman moniammatillisen riskinarvioinnin sääntelytarvetta, väkivaltatyön alueellisten rakenteiden yhdenvertaisuutta, väkivallan uhrien ja erityisesti lasten palvelupolkujen

vahvistamista sekä järjestöjen ja erityistukipalvelujen toimintaedellytysten turvaamista. Lisäksi kansallisesti olisi tärkeää varmistaa, että väkivallan ehkäisyyn, varhaiseen puuttumiseen ja uhrien tukeen liittyvät toimet muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden eivätkä jää pelkästään yksittäisten toimijoiden vastuulle.

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Helsingin kaupunki suhtautuu esitysluonnokseen kokonaisuutena myönteisesti ja pitää sen tavoitteita kannatettavina. Direktiivin täytäntöönpanon tulee näkyä uhrien oikeuksien tosiasiallisena vahvistumisena, ei ainoastaan sääntelyn muodollisena vastaavuutena. Tämän varmistamiseksi on huolehdittava toimeenpanon edellytyksistä, kuten riittävästä resursoinnista, henkilöstön osaamisesta, toimivista palveluketjuista ja alueellisesti yhdenvertaisista käytännöistä. Lisäksi on tärkeää, että kansallisessa jatkovalmistelussa tarkastellaan vähimmäisvelvoitteita laajempia kehittämistarpeita erityisesti moniammatillisen yhteistyön, lasten suojelun ja riskinarvioinnin näkökulmasta.

Salminen Kaarina

Helsingin kaupunki - Pormestari 2.7.2026 § 30